

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 7 Sayı: 31 Volume: 7 Issue: 31

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

SINIF ÖĞRETMENİ ADAYLARININ LİSANS EĞİTİMLERİNİN ÖZEL ALAN YETERLİKLERİNİ KAZANDIRMASINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ*

THE OPINIONS OF PROSPECTIVE ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS REGARDING THEIR UNDERGRADUATE EDUCATION EFFECTIVENESS IN TERMS OF COVERING THEIR OWN FIELD

İlker KÖSTERELİOĞLU**

Fatih DEMİR***

Safa ÖZGÜRLER***

Mücahit AYRA***

Hamdi KARAMAN***

Yavuz CANSIZ***

Öz

Bu araştırmanın amacı sınıf öğretmenleri adaylarının hizmet öncesi lisans eğitimlerinin sınıf öğretmenliği özel alan yeterliklerini kazandırma düzeyini belirlemektir. Araştırma genel tarama türünde betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın evrenini, 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nden mezun olan sınıf öğretmenleri adayları (n=165) oluşturmaktadır. Araştırma evreni üzerinde yürütülmüş olup 142 öğretmen adayı araştırmaya gönüllü olarak katılım sağlamıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan "Sınıf Öğretmenliği Özel Alan Yeterlikleri" anketi kullanılmıştır. Araştırmada tüm özel alan yeterliklerine ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerinin aritmetik ortalaması $\bar{x}=3,43$ olup "oldukça etkili" düzeyde olduğu saptanmıştır. Ayrıca ankette yer alan 35 madde incelendiğinde öğretmen adayları, lisans öğrenimlerinin beklenen yeterliklerin kazanılmasında 12 maddede "orta düzeyde etkili", 23 maddede ise "oldukça etkili" seçeneğinde yığılma göstermektedir. Çalışmanın sonuçları göstermiştir ki öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimleri öğretim kariyerlerinde gerekli olan yeterliliklerinin kazanılmasında etkilidir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen Adayları, Özel Alan Yeterlikleri, Eğitimin Etkililiği.

Abstract

The purpose of this study is to determine at what level classroom teaching special qualifications with pre-service education of classroom teacher candidates gained. This study is a kind of descriptive research. The population of study includes prospective teachers (n = 165) who graduated from Department of Classroom Teaching, College of Education, Amasya University in 2012-2013 academic year. Research was conducted on the entire population and 143 of them participated in the study on a voluntary basis. The questionnaire -which is named "Special Area Qualifications of Classroom Teaching" and created by the Ministry of National Education- was used to collect data for this study. The arithmetic average level of prospective teachers in the study is found as 3.43 ($\bar{x} = 3.43$) to be "quite effective" on the proficiency of all the special area. The 35 items of questionnaire has been also examined and the participants accumulated that their undergraduate education matches up with the expected qualification in 12 items on "moderately effective level" and in 23 items on "highly effective level". The findings of this study show that pre-service education of teachers is effective to acquire for their proficiency in their teaching career.

Keywords: Prospective Teachers, Special Area Proficiency, The Effectiveness of Education.

* Bu araştırma Marmara Üniversitesi'nde 07.10.2013-09.10.2013 tarihleri arasında düzenlenen 8. Ulusal Eğitim Yönetim Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Yrd. Do. Dr., Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi.

*** Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Yüksek Lisans Öğrencisi

Giriş

Bir meslek olarak öğretmenlik; eğitim sisteminin beklenen hedeflere ulaşabilmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Öğretmenin eğitim sistemi içindeki etkisini gösterebilmesi, kendisinden beklenen niteliklere uygun yetişmesi hiç kuşkusuz öğretmenin belli yeterliklere sahip olmasını gerektirmektedir. Sahip olduğu yeterlikler ile birlikte öğretmen; öğrenci başarısını etkileyen öğrenci, yönetici, eğitim uzmanı, eğitim teknolojileri, fiziki ve mali kaynaklar gibi etkenlerin arasında en önemli unsur olarak görülmektedir (Demirtaş, Cömert ve Özer, 2011: 98).

Öğretmenlerin sahip olması beklenen yeterlikler tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de sürekli tartışılan ve üzerinde çalışılan bir konudur. Yeterlik kavramını Üstüner, Demirtaş, Cömert ve Özer (2009:2) "iş görenin kendinden beklenen rolleri beklenen nicelik ve nitelikte gerçekleştirilmesi; bir davranışı yapmak için gerekli bilgi ve beceriyi kazanmış olmak" şeklinde tanımlamaktadır. Öğretmen yeterlikleri, öğretmenlerden sahip olması beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerler bütünü olarak ifade etmektedirler.

Öteden beri öğretmenlerin yeterlik sahibi olmaları öngörülen alanlar, konu alanı bilgisi, meslek bilgisi, genel kültür olmak üzere üç başlık altında toplanmaktadır (Şişman, 2009: 68). Bu konu alanında ülkemizde son olarak 2006 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'nın yürüttüğü çalışmada eğitim sistemi içerisine dahil olacak öğretmenlerin mesleğe başlarken kazanmış olmalarını beklediği bilgi, beceri ve tutum özelliklerini içeren 6 ana alt yeterlik alanı içerisinde (Kişisel ve mesleki değerler-mesleki gelişim, Öğrenciyi tanıma, Öğrenme ve öğretme süreci, Öğrenmeyi, gelişimi izleme ve değerlendirme, Okul, aile ve toplum ilişkileri ve Program ve içerik bilgisi) genel yeterlikler belirlenmiştir (MEB, 2006: 3).

Belirlenen öğretmenlik mesleği genel yeterliklerinin ardından her öğretmenlik branşı bazında 8 yeterlik başlığı altında da "özel alan yeterlikleri" hazırlanarak yürürlüğe koyulmuştur. Öğretmenlerin kendi alanında gelişimini sağlamak için sahip olması gereken bilgi, beceri ve tutumları içeren branş bazındaki özel alan yeterliklerinin her biri için A1, A2, A3 düzeyinde performans göstergeleri belirlenmiştir. Bu düzeyler; A1 düzeyi (bilgi ve farkındalık); öğretmenin öğretim programına ilişkin uygulamalarındaki farkındalığı ile öğretmenlik mesleğine ilişkin sahip olduğu temel bilgi, beceri ve tutumları gösteren performans göstergelerini içermektedir. A2 düzeyi (Zenginleştirme); öğretmenin A1 düzeyindeki bilgi ve farkındalığının yanı sıra, öğretim sürecindeki uygulamalarında edindiği mesleki deneyimlerle programın gereğini yerine getirdiği, uygulamalarını çeşitlendirdiği, öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate aldığı performans göstergelerinden oluşmaktadır. A3 düzeyi (Özgünleştirme ve işbirlikli çalışma); öğretmenin A2 düzeyinde geliştirdiği

uygulamalarını, öğretimin farklı değişkenlerini de göz önünde bulundurarak özgün bir şekilde çeşitlendirmesini gerektiren performans göstergelerini kapsamaktadır (MEB, 2008: 5).

Tablo 1: Yeterlik alanlarına göre sınıf öğretmenliği özel alan alt yeterliklerinin dağılımı

Konu alanı	Yeterlik Alanları	Performans Göstergeleri			
		A1	A2	A3	Toplam
1.Öğrenme-öğretme ortamı ve gelişim	8	16	15	20	51
2.İzleme ve değerlendirme	2	4	5	5	14
3.Bireysel ve mesleki gelişim- toplum ile ilişkiler	4	11	11	9	31
4.Sanat ve estetik	4	6	5	6	17
5.Dil becerilerini geliştirme	4	5	7	7	19
6.Bilimsel ve teknolojik gelişim	3	4	5	4	13
7.Bireysel sorumluluklar ve sosyalleşme	8	15	16	15	46
8.Beden Eğitimi ve Güvenlik	6	7	9	8	24
Toplam	39	68	73	74	215

Tablo 1'de görüldüğü üzere hizmet öncesinde yetişen sınıf öğretmenlerinin sahip olması beklenen özel alan yeterlikleri 8 konu alanında, 39 alt yeterlik başlığı altında 215 performans göstergesi ile ifade edilmektedir. Eğitim öğretim etkinliklerini yerine getiren, çeşitli disiplinlerdeki bilgi ve becerileri anlamlı bir bütün halinde öğrencilerine kazandırması beklenen öğretmenlerin lisans öğreniminden itibaren belirtilen tecrübeleri kazanmaları beklenmektedir (Kahyaoglu ve Yangın, 2007:83). Bu açıdan öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine aktif olarak başlamadan hizmet öncesinde eğitim fakültelerinde, beklenen yeterlikler doğrultusunda yetiştirilmesi önem arz etmektedir. Diğer bir deyişle; öğretmenlerin yetiştirildikleri kurumlarda bu alanlarda gerekli eğitimi almaları gerekmektedir. Öğretmenlerin nitelikli ve yeterli bir biçimde yetiştirilebilmesinde özellikle hizmet öncesi eğitimin yerinin önemli bir boyut oluşturduğu ifade edilebilir. Bu kapsamda öğretmen yetiştiren kurumların programlarında yer alan dersler ve bu derslerin içeriklerinin güncel olarak beklentiler doğrultusunda düzenlenmesine vurgu yapılmaktadır (Şişman, 2008: , akt; Taşgın ve Sönmez, 2013: 83).

Ülkemizde özellikle yapılandırmacı öğrenme anlayışına dayalı geliştirilen programların uygulanmaya konulmasının ardından, hizmet öncesinde yetiştirilen öğretmenlerin de bakanlığın beklediği yeterliklere sahip olarak yetişmesi için fakültelerde ders içeriklerinin güncellenmesi ve özellikle teorik bilginin yanında

uygulama becerilerinin de gelişmesinin sağlanmasını önemli kılmaktadır.

Öğretmen yeterlikleri konusunda yapılan çalışmaların, öğretmen yetiştirme politikaların belirlenmesinde, öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının hizmet öncesi öğretmen yetiştirme programlarında, öğretmenlerin hizmet içi eğitiminde, öğretmenlerin seçiminde, öğretmenlerin işi başarımlarının, performanslarının değerlendirilmesinde, öğretmenlerin kendilerini tanıma ve kariyer gelişimleri gibi çok geniş alanlarda kullanılması düşünülmektedir (MEB, 2008: iii).

Bu çerçevede öğretmen yeterliklerinin değerlendirilmesi, öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin ve yenilenen programların öngördüğü yeterliklerin geliştirilmesi için bir ön koşul niteliği taşımakla birlikte, bakanlık tarafından hazırlanan yeterliklerin geliştirilmesi için yeterliklerin mevcut durumu ile ilgili çalışmalara yer verilmesi bir ihtiyaç olarak görülmektedir (TED, 2009: 18).

Literatürde yapılan araştırmalar incelendiğinde çoğunlukla çalışmaların öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının belirtilen yeterlikler kapsamında öz-yeterlik algıları başlığı altında kendilerini ne derece yeterli buldukları konusunda yoğunlaştığı izlenmektedir. Bu araştırmada öğretmen adaylarının kendilerini ne düzeyde yeterli algıladıklarından ziyade, öğretmen adaylarının hizmet öncesi lisans öğrenimleri sürecinde almış oldukları eğitimin beklenen yeterlikleri geliştirmede ne düzeyde etkili olduğu üzerine odaklanılmıştır. Bu bakış açısı ile bu araştırma kapsamında sınıf öğretmeni adaylarının Milli Eğitim Bakanlığı'nın belirlediği özel alan yeterliklerinin kazandırılmasında lisans eğitiminin ne derecede etkili olduğu konusunda görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulguların sınıf öğretmenliği mesleği özel alan yeterlikleri kapsamında öğretmen adaylarının yeterliklerinin belirlenmesi ve elde edilen sonuçların sağlayacağı geribildirimler vasıtasıyla öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının hizmet öncesi öğretmen yetiştirme programlarının gelişmesine katkı sağlaması beklenmektedir. Araştırmanın amacına bağlı olarak; 'Milli Eğitim Bakanlığı'nca belirlenmiş olan sınıf öğretmenliği özel alan yeterliklerinin kazanılmasında öğretmen adaylarının lisans eğitimlerinin etkililik düzeyine ilişkin görüşleri nedir?' sorusuna yanıt aranmıştır.

Yöntem

Araştırma Modeli: Araştırma tarama modelinde olup öğretmen adaylarının görüşlerini belirlemek açısından betimsel bir çalışmadır. Tarama modelinde

var olan durum ya da gerçeklik olduğu gibi araştırılıp açıklanır. Araştırmacının örneklem üzerinde herhangi bir müdahalesi yoktur ve var olan özellikler, koşullar, ilişkiler, eğilimler olduğu gibi raporlaştırılır (Şimşek, 2012: 92).

Çalışma Grubu: Araştırma 2013 yılında Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği bölümünden mezun olan 165 öğretmen adayı içerisinde araştırmaya gönüllü katılım sağlayan 142 öğretmen adayı ile yürütülmüştür.

Tablo 2: Araştırma grubunda yer alan öğrencilere ilişkin bilgiler

		f	%
Cinsiyet	Kadın	99	,70
	Erkek	43	,30
Öğrenim Türü	1.Öğretim	79	,55
	2.Öğretim	63	,45
Toplam		142	100

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmen adaylarının %70'inin kadın ve %30'unun erkek, %55'inin birinci öğretim ve %45'inin ikinci öğretimde öğrenim görmektedirler.

Veri Toplama Araçları ve Analizi

Bu araştırmada verilerin toplanmasında; öğretmen adaylarının demografik bilgilerini yansıtan kişisel bilgi formu ve sınıf öğretmenliği adayları özel alan yeterlik anketi olmak üzere iki farklı veri toplama aracı kullanılmıştır.

I. Kişisel bilgi formu: Araştırmada kişisel bilgi formunda cinsiyet, öğrenim şekli, lisans eğitimi akademik başarı ortalaması ve derslere karşı devam devamsızlık algı düzeyi olmak üzere 4 soru yer almaktadır.

II. Özel alan yeterlik anketi: Sınıf öğretmen adaylarının lisans eğitimlerinin etkililiğinin belirlenmesinde MEB tarafından yayınlanan sınıf öğretmenliği özel alan yeterlikleri kılavuzunda bulunan 8 boyut ve 39 alt yeterlik alanını ifade eden maddeler incelenmiştir. Yapılan incelemenin ardından Atatürkçülük konularını ifade eden dört madde birleştirilerek ankete bir madde olarak yansıtılmıştır. Sonuç olarak özel alan yeterlik anketi 35 maddeden oluşmaktadır. Anketin uygulanmasından sonra hesaplanmış vecronbach alfa(α) güvenilirlik analizi katsayısının(α)=0,93 olduğu tespit edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin madde düzeyinde aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanarak yorumlanmıştır. Ankette yer alan

maddelerin hepsinin beş seçeneği bulunmaktadır. Maddelerin analiz bulguları sunulurken aritmetik ortalamaları 1.00 – 1.80 arası olanlar “ hiç etkili değil”, 1.81-2.60 arası olanlar “ biraz etkili”, 2.61 – 3.40 arası olanlar “ orta düzeyde etkili”, 3.41 – 4.20 arası olanlar “oldukça etkili”, 4.21–5.00 arası olanlar “tamamen etkili” olarak ifadelendirilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, araştırma sorununun çözümlenmesi amacı ile öğretmen adaylarının görüşlerinin istatistiksel çözümlenmeleri yapılarak elde edilen bulgulara ve bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir.

Tablo 3: Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarına yönelik betimsel bulgular

		f	%
Lisans akademik başarı ortalaması	2.00-2.60	36	0,25
	2.61-3.20	102	0,74
	3.21-4.00	4	0,1
Toplam		142	100
Derslere devam yönelimi	Devamsızlık hakkını sonuna kadar kullanırım	20	0,14
	Çoğunu kullanırım	41	0,29
	Yarıya yakını kullanırım	48	0,34
	Çok azını kullanırım	33	0,23
Toplam		142	100

Öğretmen adaylarının lisans not ortalamaları incelendiğinde 2.00-2.60 aralığında düşük düzeyde olan öğretmen adaylarının %25, 2.61-3.20 aralığında bulunan orta düzeyde olanların %74 ve 3.21-4.00 aralığında yüksek düzeyde olanların ise %1 olduğu görülmektedir. Ayrıca öğretmen adaylarının derslere devamının beklenen yeterliklerin gelişmesinde önemli bir değişken olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerden devamsızlık haklarını sonuna kadar kullanmayı tercih eden öğretmen adaylarının oranı %14, çoğunu kullanırım düşüncesinde olanların oranı %29, yarıya yakını kullanırım diyenlerin oranının %34 ve çok az kullananların oranının %23 olduğu saptanmıştır.

Çizelge 1. Öğretmen adaylarının lisans eğitimlerinin özel alan yeterliklerini geliştirmeye etkisine ilişkin algıları

	\bar{x}	ss
Öğrenme ortamı ve gelişim yeterlik alanı		
Gelişim ve öğrenme ile ilgili kavramları ve ilkeleri uygulayabilme becerisini kazandırmamda;	3,24	,81
Öğrencilere gelişim dönemlerine uygun rehberlik yapabileme becerisini kazandırmamda;	3,19	,80
Öğrencilerin üstün yeteneklilik, öğrenme güçlüğü, öğrenme stilleri gibi bireysel farklılıklarını dikkate alarak duruma uygun öğrenme ortamları hazırlamamda;	4,02	,78
Öğrenme ve öğretme süreçlerini zenginleştirmek için araç ve gereçlerden yararlanmamda;	3,64	,80
Öğrenim sürecindeki uygulamalarında eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme gibi düşünme becerilerini benimsememde;	3,61	,83

Öğrencilere problem çözme becerilerini geliştirebilme becerisini kazandırmamda;	3,45	,83
Öğrencilerin akıl yürütme becerilerini geliştirebilme becerisini kazandırmamda;	3,41	,73
Öğrenme öğretme ortamında özel gereksinimli ve özel gereksinime ihtiyaç duyan öğrencileri dikkate alan uygulamalar yapmamda;	4,13	,83
İzleme ve değerlendirme yeterlik alanı		
Öğrencilerin öğrenim sürecinde gelişim düzeylerini izleyebilme becerisini kazandırmamda;	3,64	,82
Öğretim sürecinde uygulanan ölçme aracında elde edilen verileri değerlendirebilmemde;	3,51	,90
Bireysel mesleki gelişim yeterlik alanı		
Mesleki gelişimimi sağlayabilme becerisini kazanmamda;	3,40	,82
Mesleki etik değerler oluşturabilmemde;	3,73	,94
Eğitim-öğretim sürecinde eğitim paydaşları ve toplumun diğer üyeleri ile birlikte çalışabilme bilinci kazanmamda;	3,69	,86
Bilişim teknolojilerinden mesleki gelişim ve iletişim için yararlanabilmemde;	3,43	,82
Sanat ve estetik yeterlik alanı		
Güzel sanatlar ile ilgili genel bilgilere sahip olabilmemde;	2,76	,94
Sanatsal etkinlikleri, öğrenme sürecinde kullanabilmemde;	2,75	,94
Öğrenme ve öğretme ortamlarını düzenlerken estetik bakış açısını dikkate almamda;	3,14	,96
Dil becerilerini geliştirme yeterlik alanı		
Öğrencilerin Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanabilme becerilerini geliştirebilmede;	3,67	,95
Öğrencilerin okuma ve yazma becerilerini geliştirebilmede;	3,85	,75
Türkçe'nin doğru ve etkili kullanımı ve iletişim açısından model olmamda;	3,66	,87
Bilimsel ve teknolojik gelişim yeterlik alanı		
Öğrencilerin bilimsel ve teknolojik kavramları doğru ve etkin kullanabilmelerini sağlayabilmemde;	3,39	,78
Öğrencilere bilimin gelişimi hakkında genel bilgileri kazandırmamda;	3,24	,88
Bireysel sorumluluk ve sosyalleşme yeterlik alanı		
Öğrencilerin kendini ve yakın çevresini (ailesini, arkadaşlarını, okulunu) tanımalarını sağlayabilmemde;	3,82	,94
Öğrencilerin demokratik davranma ve sorumluluk bilincini kazanmalarını sağlayabilmemde;	3,83	,88
Öğrencilerle etkili iletişim kurabilme becerileri geliştirmemde;	3,77	,87
Çizelge 1.		
Öğretmen adaylarının lisans eğitimlerinin özel alan yeterliklerini geliştirmeye etkisine ilişkin algıları	\bar{x}	ss
Öğrencinin içinde yaşadığı doğal çevreyi tanımalarını ve gözlem becerisini geliştirebilmelerini sağlamamda;	3,63	,88
Öğrencide doğal afetlere ve etkilerine karşı anlayış geliştirmemde;	3,16	1,01
Öğrencide doğayı sevmeye ve koruma bilinci oluşturabilmemde;	3,47	1,07
Öğrencide zaman(geçmiş, şimdi ve gelecek) kavramı ve değişim bilinci geliştirebilmemde;	3,47	,85
Beden eğitimi ve güvenlik yeterlik alanı		
Öğrencilerin ritim ve müzik eşliğinde jimnastik ve dans hareketlerini geliştirmelerine rehberlik yapabilmemde;	2,64	1,18
Öğrencilere ferdi sporlar ve takım sporları ile ilgili temel bilgiler ve motor becerilerini kazandırmamda;	2,68	1,10
Öğrencilere ferdi sporlar ve takım sporları ile ilgili etkinlik ve oyunlar düzenlememde;	2,66	1,15
Öğrencilere doğru ve dengeli beslenme alışkanlığı kazandırabilmemde;	3,52	1,07
Spor sakatlanmalarında ilk yardım kurallarını uygulayabilme becerisini kazandırmamda;	3,41	1,15

Atatürkçülük konularına ilişkin yeterlik alanı		
Atatürk'ün çağdaş düşünce ve görüşlerini öğrenme sürecindeki uygulamalara yansıtılabilme ve içselleştirmelerini sağlayabilmeme;	3,56	1,02
Toplam	3,43	,90

Çizelge 1'de sınıf öğretmeni adaylarının lisans eğitimlerinin sınıf öğretmenliği özel alan yeterliklerini geliştirmedeki etkililiğine ilişkin görüşlerinin ortalamaları incelendiğinde tüm maddelerin ortalamasının $\bar{x}=3.43$ olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerinin algılarının "oldukça etkili" düzeyde olduğu saptanmıştır. Anketteki 35 madde incelendiğinde, lisans öğrenimlerinin beklenen yeterliklerin kazanılmasında 12 maddede "orta düzeyde" etkili, 23 maddede ise "oldukça etkili" seçeneğinde yığılma gösterdiği görülmektedir. Bu bulguya dayanarak öğretmen adaylarının lisans öğrenimlerinin sınıf öğretmenliği özel alan yeterlik alanına ilişkin beklenen yeterliklerin gelişmesinde etkili olduğu söylenebilir. Araştırmadan elde edilen bu bulgu literatürde Çaycı (2011), Taşgın ve Sönmez (2013), Kahramanoğlu ve Ay (2013), Kösterelioğlu ve Akın Kösterelioğlu (2008)'nin araştırmalarından elde edilen bulgularla paralellik göstermektedir.

Çaycı'nın araştırmasında sınıf öğretmenliği eğitimi lisans programındaki alan eğitimi derslerinin, sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen yeterlikleri üzerindeki etkisini belirlemeyi amaçladığı araştırmada, sınıf öğretmenliği eğitimi lisans programındaki alan eğitimi derslerinin alınarak başarıyla tamamlanmasının, öğretmen adaylarının öğretmen yeterlik algılarını yükselttiği sonucuna ulaşılmıştır (Çaycı, 2011: 9-10).

Taşgın ve Sönmez'in (2013: 88) yürüttükleri araştırmada ise sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleği genel yeterliklerinden öğretme ve öğrenme süreci, öğrenmeyi, gelişimi izleme ve değerlendirme yeterliklerine ilişkin görüşlerinin genellikle olumlu yönde olduğu tespit edilmiştir. Kösterelioğlu ve Akın Kösterelioğlu'nun (2008: 273) stajyer öğretmenlerin mesleki yeterliklerini kazanma düzeylerine ilişkin algılarını inceledikleri araştırmada stajyer öğretmenler genel olarak mesleğe karşı kendilerini "büyük ölçüde" yeterli görmekteydiler. Kahramanoğlu ve Ay (2013: 295) sınıf öğretmeni adaylarının yeterlik algılarının genel olarak "yeterli" düzeyinde olduğu belirtilen araştırma sonuçları bu araştırmada belirtilen yeterlik maddelerine ilişkin sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerinin oldukça etkili seçeneğinde yığılma gösterdiği araştırma sonuçları ile paralellik göstermektedir.

Öğretmen adaylarının görüşleri incelendiğinde lisans eğitimlerinin en fazla etkili olduklarını düşündükleri özel alan yeterliklerinin; öğrenme öğretme ortamında özel gereksinimli ve özel gereksinime ihtiyaç duyan öğrencileri dikkate alan uygulamalar yapma

($\bar{x}=4,13$), öğrencilerin üstün yeteneklilik, öğrenme güçlüğü, öğrenme stilleri gibi bireysel farklılıklarını dikkate alarak duruma uygun öğrenme ortamları hazırlama ($\bar{x}=4,02$), öğrencilerin demokratik davranma ve sorumluluk bilincini kazanmalarını sağlayabilme ($\bar{x}=3,83$), öğrencilerin kendini ve yakın çevresini (ailesini, arkadaşlarını, okulunu) tanımalarını sağlayabilme ($\bar{x}=3,82$), öğrencilerin okuma ve yazma becerilerini geliştirebilme ($\bar{x}=3,85$), öğrencilerle etkili iletişim kurabilme becerileri geliştirme ($\bar{x}=3,77$) ve mesleki etik değerler oluşturabilme ($\bar{x}=3,73$) olduğu belirtilmektedir.

Bu bulguların yanı sıra öğretmen adaylarının algılarının; öğrencilerin ritim ve müzik eşliğinde jimnastik ve dans hareketlerini geliştirmelerine rehberlik yapabilme ($\bar{x}=2,64$), öğrencilere ferdi sporlar ve takım sporları ile ilgili etkinlik ve oyunlar düzenleme ($\bar{x}=2,66$), öğrencilere ferdi sporlar ve takım sporları ile ilgili temel bilgiler ve motor becerilerini kazandırma ($\bar{x}=2,68$), sanatsal etkinlikleri öğrenme sürecinde kullanabilme ($\bar{x}=2,75$), güzel sanatlar ile ilgili genel bilgilere sahip olabilme ($\bar{x}=2,76$) gelişim ve öğrenme ile ilgili kavramları ve ilkeleri uygulayabilme becerisini kazandırma ($\bar{x}=3,24$), öğrencilere gelişim dönemlerine uygun rehberlik yapabilme becerisini kazandırma ($\bar{x}=3,19$) yeterlik alanlarında "orta düzeyde etkili" olduğu görülmektedir.

Hacıömeroğlu ve Şahin sınıf öğretmeni adaylarının uygulama öğretmenlerinin özel alan yeterlik algılarına ilişkin görüşlerinin özel alan yeterlikleri boyutların tümünde "tamamen yeterli" olarak algıladıkları görülmekle birlikte sanat ve estetik ve beden eğitimi ve güvenlik konularındaki algılarının "yeterli" olduğu belirtilmektedir. Bu yeterlik alt boyutlarında ortalamalarının düşmesi yürütülen araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir (Hacıömeroğlu ve Şahin, 2011: 481).

Demiral, Baydar ve Gönen öğretmen adaylarının sınıf öğretmenliği özel alan yeterliklerine ilişkin; öğrenme ortamı ve gelişim, sanat ve estetik ile beden eğitimi ve güvenlik boyutlarında yer alan yeterlikleri daha az kazanıldığı ifade edilmektedir. Araştırmacılar sınıf öğretmenlerinin tüm özel alan yeterliklerini az veya çok kazandıklarını, sınıf öğretmenlerinin fazlasıyla kazandığı herhangi bir boyutun bulunmadığını belirtmektedirler. Araştırmada elde edilen diğer bir bulgunun öğretmen adaylarının akademik başarılarının arttıkça öğretmenlik meslek bilgisiyle ilgili yeterliklere sahip olma oranının arttığı yönündedir. Bu bulgu ile yürütülen araştırmaya katılan öğretmen adaylarının %74'ünün lisans öğrenimi not ortalamalarının 2.61-3.20 aralığında ve orta düzeyde olması belirtilen bulguyla

benzerlik göstermektedir (Demiral, Baydar ve Gönen, 2010: 4).

Araştırmadan elde edilen bulguların Kahramanoğlu ve Ay'ın araştırmalarından elde ettiği ve sınıf öğretmeni adaylarının özel alan yeterlik algısı ortalamalarında akademik başarılarına göre anlamlı bir fark olduğu bulgusu bu araştırmadan elde edilen bulguları desteklediği görülmektedir. Araştırmacılar bu farkın akademik başarısı orta ve yüksek olan öğretmen adaylarının lehine olduğunu ve öğretmen adaylarının akademik ortalamalarının arttıkça öğretmenlik mesleğiyle ilgi yeterliklerinin de kazanıldığını ifade etmektedirler (Kahramanoğlu ve Ay, 2013: 296).

Seferoğlu'nun araştırmasında MEB'in öğretmenlerde aradıkları yeterliklere öğretmen adaylarının ne ölçüde sahip olduklarını belirlemeyi amaçladığı araştırma bulgularına göre öğrenciler kendilerini yeterliklerin önemli bir kısmında orta ve iyi derecede değerlendirmektedirler. Araştırmacı bu bulguları kendilerine verilen eğitim açısından olumlu bir gösterge olarak değerlendirmektedir (Seferoğlu, 2004: 139). Şahin ve Kartal bu konuda; genel kültür derslerinin fazla önemli olmadığı ve meslek gelişimine yönelik derslerin ağırlığının artırılması görüşüne dikkat çekmekle birlikte son sınıfta sadece uygulamaya dönük derslerin olması önerilmektedir (Şahin ve Kartal, 2013: 172).

Kazu ve Eroğlu'nun yürüttükleri diğer bir araştırmada öğretmen adaylarının derslerin öğrenci merkezli yürütülmesi, görsellik kazandırılması, çağdaş yaklaşımlar temelinde farklı yöntem ve tekniklerin kullanılması ve öğretim elemanlarının etkili öğretmenlik nitelikleri taşıması gerekliliği beklentisi içinde olduklarını ortaya koymuşlardır. Öğretmen adaylarının araştırmalarda ortaya koyulan beklentilerinin karşılanmasının yetişen öğretmen adaylarının yeterliklerini arttıracığı düşünülmektedir (Kazu ve Eroğlu, 2013: 503).

Literatürde özel alan yeterlikleri konusunda gerçekleştirilen araştırmaların (Gökçe, 2013; Coşkun, Özer ve Tiryaki, 2010; Coşkun, Gelen ve Öztürk, 2009; Aktaş ve Walter, 2005; Çapri ve Çelikkaleli, 2008; Karacaoğlu, 2008; Kahyaoğlu ve Yangın, 2007) genelde farklı branşlarda yetişen öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin yeterlik algıları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu araştırmalarda da öğretmenlerin öğretmenlik mesleğini yerine getirmede kendilerinden beklenen yeterliklere yönelik algılarının olumlu olduğuna ilişkin bulgular elde edilmiştir.

Arslan ve Özpınar yeni ilköğretim programlarının öğretmenlerde bulunmasını istediği yeterliklerle eğitim fakültelerinde öğretmen adaylarına kazandırılması amaçlanan mesleki yeterliklerin uyuşup uyuşmadığını

belirlemek amacıyla yürüttükleri araştırmada eğitim fakültelerinde öğretmen adaylarına kazandırılması amaçlanan mesleki yeterlik ve nitelikler arasında bir uyum olduğu ve öğretmen adaylarının MEB'in arzuladığı nitelik ve becerilerin çoğunluğuna sahip olacak şekilde yetiştiği bulgularına erişilmiştir (Arslan ve Özpınar, 2008: 60).

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada Milli Eğitim Bakanlığı'nun yetişen sınıf öğretmenlerinin sahip olmasını beklediği sınıf öğretmenliği özel alan yeterliklerinin gelişmesinde öğretmen adaylarının lisans eğitimlerinin ne düzeyde etkili olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda beklenen yeterlikleri ifade eden 35 madde öğretmen adaylarına sunularak aldıkları eğitimi değerlendirmeleri istenmiştir.

Elde edilen bulgulara göre sınıf öğretmeni adayları lisans eğitimlerinin beklenen yeterliklerin kazanılmasında $\bar{x}=3,43$ ortalama ile "oldukça etkili" düzeyde olduğu, 35 maddeye bakıldığında, lisans öğrenimlerinin beklenen yeterliklerin kazanılmasında 12 maddede "orta düzeyde etkili", 23 maddede ise "oldukça etkili" seçeneğinde yığılma gösterdiği saptanmıştır. Öğretmen adayları madde bazında lisans eğitimlerinin "en fazla" öğrenme öğretme ortamında özel gereksinimli ve özel gereksinime ihtiyaç duyan öğrencileri dikkate alan uygulamalar yapma ($\bar{x}=4,13$) ve "en az" öğrencilerin ritim ve müzik eşliğinde jimnastik ve dans hareketlerini geliştirmelerine rehberlik yapabilme ($\bar{x}=2,64$) maddelerinde etkili olduğunu düşünmektedirler.

Eğitim sistemi içerisinde öğretmen yetiştirme uygulamalarına dönüt veren bu bulgulara dayanarak programda yürütülen derslerden beklenen etkinin gerçekleşmesinde, belirtilen yeterliklerin kazanılmasında, dersleri yürüten öğretim elemanları kullandıkları öğretim yöntemlerini gözden geçirebilirler. Bu bakış açısı ile yapılacak değerlendirmelerin eğitim sürecinin daha etkili ve verimli işlenmesini destekleyecek ve nitelikli öğretmenlerin yetişmesine katkı sağlayacaktır. Yürütülen araştırmaya bağlı olarak şu öneriler geliştirilmiştir.

*Eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğrencilere branşları bazında MEB'in beklentilerini ifade eden özel alan yeterlikleri hakkında bilgilendirme yapılmalıdır.

*Lisans programındaki dersleri yürüten öğretim elemanlarının dersin hedeflerine uygun yeterliklerin gelişmesinde sorumluluk taşınmalıdır.

*Öğretmenlerin hizmet öncesinde belli aralıklarla beklenen özel alan yeterlikleri bağlamında

biçimlendirme ve yetiştirmeye dönük değerlendirmelerle yetiştirilmesine önem verilmelidir.

KAYNAKÇA

- AKTAÇ, Işıl ve James WALTER (2005). "Öğretmen Adaylarının Mesleki Yeterlilik Duygusu", *Sportre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, C.3, S.3, s.127-131.
- ARSLAN, Selahattin ve İlknur ÖZPINAR (2008). "Öğretmen Nitelikleri: İlköğretim Programlarının Beklentileri ve Eğitim Fakültelerinin Kazandırdıkları", *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED)*, C.2, S.1, s.38-63.
- ÇAPRI, Burhan ve Öner ÇELİKKALELİ (2008). "Öğretmen Adaylarının Öğretmenliğe İlişkin Tutum ve Mesleki Yeterlilik İnançlarının Cinsiyet, Program ve Fakültelerine Göre İncelenmesi", *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C.9, S.15, s.33-53.
- ÇAYCI, Barış (2011). "Sınıf Öğretmenliği Lisans Programındaki Alan Eğitimi Derslerinin Öğretmen Yeterliliği Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi", *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C.7, S.2, s.1-12.
- COŞKUN, Eyyup; Bayram ÖZER ve Esra N. TİRYAKİ (2010). "Türkçe Öğretmenliği Adaylarının Özel Alan Yeterlilik Algılarının Değerlendirilmesi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 27, s. 123-136.
- COŞKUN, Eyyup; İsmail GELEN ve Emine P. ÖZTÜRK (2009). "Türkçe Öğretmeni Adaylarının Öğretimi Planlama, Uygulama ve Değerlendirme Yeterlilik Algıları", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 6, S. 12, s. 140-163.
- DEMİRAL, Hilmi; Fatih BAYDAR ve İsmail GÖNEN (2010). "Sınıf Öğretmenliği Özel Alan Yeterlilikleri Hakkında Öğretmen Adaylarının Görüşleri", 9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu 20-22 Mayıs 2010. Elazığ Fırat Üniversitesi. www.usos2010.firat.edu.tr Bildiriler Kitabı.
- DEMİRİTAŞ, Hasan; Melike CÖMERT ve Niyazi ÖZER (2011). "Öğretmen Adaylarının Öz yeterlilik İnançları ve Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları", *Eğitim ve Bilim*, C. 36, S. 159, s. 96-111.
- GÖKÇE, Erten. (2003). *İlköğretim Öğretmenlerinin Yeterlilikleri*. Eğitimde Yansımalar-VII. Çağdaş Eğitim Sisteminde Öğretmen Yetiştirme Ulusal Sempozyumu. Cumhuriyet Üniversitesi Kültür Merkezi Sivas. Öğretmen Hüseyin Hüsnü Tekişik Eğitim ve Araştırma Geliştirme Vakfı Yayınları:8, 181-204.
- HACİÖMEROĞLU, Güney ve Çavuş ŞAHİN (2011). "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Uygulama Öğretmenleri Hakkındaki Özel Alan Yeterlilikleri Algısı", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 15, S. 8, s.473-486.
- KAHRAMANOĞLU, Recep ve Yusuf AY (2013). "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Özel Alan Yeterlilik Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından Analizi", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, C. 2, S. 2, s. 285-301.
- KAHYAOĞLU, Mustafa ve Selami YANGIN (2007). "İlköğretim Öğretmen Adaylarının Mesleki Öz yeterliliklerine İlişkin Görüşleri", *Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 15, S.1, s. 73-84.
- KARACAOĞLU, Ömer C. (2008). "Öğretmenlerin Yeterlilik Algıları", *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 5, S. 1, s. 70-97.
- KAZU, İ. Yaşar ve Mehmet EROĞLU (2013). "Öğretmen Eğitiminde Niteliğin Artırılmasına Yönelik Nitel Bir Çalışma", *International Online Journal of Educational Sciences*, C. 5, S. 2, s. 489-505.
- KÖSTERELİOĞLU, İlker ve Meltem A. KÖSTERELİOĞLU (2008). "Stajyer Öğretmenlerin Mesleki Yeterliliklerini Kazanma Düzeylerine İlişkin Algıları", *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi*, C. 10, S. 2, s. 257-275.
- MEB (2006). *Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilikleri*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB (2008). *Öğretmenlik Mesleği Genel ve Özel Alan Yeterlilikleri*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- SEFEROĞLU, Süleyman S. (2004). "Öğretmen Adaylarının Öğretmen Yeterlilikleri Açısından Kendilerini Değerlendirmeleri", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 26, s. 131-140.

- ŞAHİN, Çavuş ve Osman Y. KARTAL (2013). "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Programı Hakkındaki Görüşleri", *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 6, S. 1, s. 164-190.
- ŞİMŞEK, Ali. (2013). "Araştırma Modelleri", Ali, ŞİMŞEK (Ed.). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. *Anadolu Üniversitesi Yayınları*, No: 2653, s.80-106.
- ŞİŞMAN, Mehmet (2009). "Öğretmen Yeterlilikleri: Modern Bir Söylem ve Retorik", *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 10, S. 3, s. 63-82.
- TAŞGIN, Adnan ve Selami SÖNMEZ (2013). "Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterliliklerinin Sınıf Öğretmenleri ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi", *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, S. 3, s. 80-90.
- TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ (TED) (2009). *Öğretmen Yeterlilikleri Özet Raporu*, Ankara: Adım Okan Matbaacılık.
- ÜSTÜNER, Mehmet; Hasan DEMİRİTAŞ, Melike CÖMERT ve Niyazi ÖZER (2009). "Ortaöğretim Öğretmenlerinin Öz-Yeterlilik Algıları", *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 9, S. 17, s. 1-16.